گفت‌وگوی «جوان» با امیر محمدرضا فولادی، رئیس سازمان حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس ارتش درباره نقش این نیرو در عملیات الی‌بیت‌المقدس

ارتش ۱۷۶۸ شهید برای آزادی خرمشهر داد

صغری خیل‌فرهنگ

تقدیم ۱۷۶۸ شهید در عملیات الی‌بیت‌المقدس به خوبی نشان می‌دهد که رزمندگان ارتشی در این عملیات، چه جانفشانی‌هایی انجام داده‌اند. روزهایی که نیروهای ارتش، سپاه، بسیج و نیروهای مردمی برای بازپس‌گیری خرمشهر قهرمان دوشادوش هم در میدان رزم جهاد کردند و با خلق یک حماسه تاریخی و ماندگار، خرمشهر را پس از ۱۹ ماه اسارت بازپس گرفتند. روزی که خرمشهر آزاد شد، ملت ایران را سراسر شور و شادی دربرگرفته بود. مردمی که غرور جوانانشان به آزادی این شهر گره خورده بود. برای بررسی چند و چون حضور ارتش در عملیات الی‌بیت‌المقدس با امیرسرتیپ‌دوم محمدرضا فولادی، ریاست سازمان حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس ارتش جمهوری اسلامی ایران به گفت‌وگو نشستیم. با این توضیح که مراسم تجلیل از ۱۷۶۸ شهید ارتش در عملیات الی‌بیت‌المقدس امروز (اول خرداد ماه) برگزار خواهد شد.

زمانی که جنگ شروع شد، سپاه هنوز تیپ‌های خود را تشکیل نداده بود. ارتش که از آماده‌ترین یگان‌های نظامی کشورمان به شمار می‌رفت، چطور با هجوم دشمن مقابله کرد؟

وقتی انقلاب اسلامی به پیروزی رسید، عده‌ای دم از انحلال ارتش زدند که این موضوع و در کنار آن تقلیل سربازی به یک سال، اعدام و اخراج برخی از فرماندهان در رأس باعث شد که دشمن تصمیم خودش را برای حمله به خاک جمهوری اسلامی ایران عملیاتی کند.

وقتی جنگ در ۳۱ شهریور ماه ۵۹ رسماً شروع شد، صدام حسین بر این باور بود که یک روزه خرمشهر، سه روزه خوزستان و یک هفته‌ای به تهران خواهد رسید. در این میان ارتش در اولین اقدام دقیقاً دو ساعت بعد از حمله رژیم بعث عراق، عملیات هوایی انتقام از پایگاه‌های هوایی همدان و بوشهر علیه دشمن را انجام داد و در کمتر از ۱۰ ساعت بعد از آن، عملیات بزرگ کمان ۹۹ را با پرواز بیش از ۲۰۰ فروند جنگنده اجرایی کرد که اکثر مناطق حساس و حیاتی دشمن را بمباران کردند.

در واقع عملیات‌های بزرگی همچون مروارید در هفتم آذرماه ۵۹ و اچ۳ در فروردین سال ۶۰ و بسیاری دیگر از فعالیت‌های نیروی زمینی در مناطق اشغال شده، ماشین جنگی عراق را در شش ماه ابتدایی جنگ کاملاً متوقف کرد. متوقف کردن دشمن اولین اقدام ارزشمند ایران به حساب می‌آمد. بعد از آن با سلسله اجرایی کردن عملیات‌های بزرگی نظیر ثامن‌الائمه، فتح‌المبین، طریق‌القدس و... در دو سال اول جنگ تحمیلی توان و قدرت نظامی ایران را به رخ جهانیان کشید.

با توجه به اینکه عملیات الی‌بیت‌المقدس یکی از اثرگذارترین و مهم‌ترین عملیات دوران دفاع مقدس است، تأثیر این عملیات در روند پیروزی‌های جنگ را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

همانطور که می‌دانید با آغاز جنگ تحمیلی، سران رژیم بعث عراق فاتحانه به طرح دعاوی بی‌اساس خود مبنی بر روشن شدن تکلیف سرزمین‌های غصب شده اعراب در خاک جمهوری اسلامی ایران پرداختند. این دعاوی یکی از میراث‌های شوم و نکبت‌بار سیاست‌های استعماری انگلستان در خاورمیانه بود که با هیچ یک از موازین و قوانین معتبر و شناخته شده بین‌المللی مطابقت نداشت.

در چنین وضعیتی کاملاً مسلم بود که ایران برای احقاق حق خود باید نیروهای متجاوز را فقط با اعمال قدرت نظامی از سرزمین‌های اشغالی بیرون بیندازد، وگرنه دشمن، فرصت را مغتنم می‌دید و توسل به زور و جنگ را وسیله‌ای برای کسب امتیاز و باج‌گیری قرار می‌داد. با درنظر گرفتن چنین واقعیت ملموسی بود که نیروهای مسلح کشورمان عملیات‌های بزرگی را طرح‌ریزی و اجرا کردند. نبردی که یک ماه پس از خاتمه عملیات فتح‌المبین به منظور پایان دادن به ۱۹ ماه اشغال نظامی بخش مهمی از نقاط خوزستان از جمله خرمشهر و وارد آوردن ضربه‌ای قاطع به نیروهای متجاوز، طرح‌ریزی انجام شد.

عملیات الی‌بیت‌المقدس از دهم اردیبهشت تا چهارم خردادماه ۱۳۶۱ به مدت ۲۶ روز ادامه یافت. این عملیات در جنوب‌غربی اهواز و در وسعتی حدود ۶ هزار کیلومترمربع یعنی ۴۰ برابر منطقه عملیاتی ثامن‌الائمه، ۱۰ برابر منطقه عملیاتی طریق‌القدس و دو برابر منطقه عملیاتی فتح‌المبین انجام گرفت. عملیات الی‌بیت‌المقدس در چهار دوره زمانی طراحی شد: دوره اول از روز نهم تا شانزدهم فروردین ماه به منظور تصرف سرپل و تلاش در تحکیم آن و درگیر نگاه داشتن دشمن در جبهه‌های کرخه کور و فکه انجام شد.

دوره دوم از هفدهم تا بیست‌ویکم فروردین ماه برای عبور نیروها از سرپل و تصرف قسمتی از خطر مرز همراه با انهدام نیروهایی از دشمن صورت گرفت. دوره سوم از بیست‌ویکم اردیبهشت تا یکم خرداد ماه به منظور اتحاد وضعیت موقت پدافندی، تجدید سازمان و تغییر گسترش نیروهای تک‌ور برای احاطه خرمشهر و دوره چهارم از یکم تا سوم خردادماه به منظور احاطه شهر، آزادسازی خرمشهر و اعلام خاتمه عملیات بیت‌المقدس بود. تقریباً تحلیل متخصصان جنگ بر این بود که دشمن به دلیل شکست‌های پی‌درپی در عملیات‌های قبلی به ویژه در عملیات فتح‌المبین، دست به عقب‌نشینی یا فرار بزند و قبل از اینکه این اتفاق بیفتد باید ضربه نهایی به آنها وارد شود. برای همین تدبیر فرماندهان بر این بود که هر چه زودتر این عملیات را انجام بدهند و از اصل غافلگیری برای این کار استفاده کنند.

> ساعت ۲ بعد از ظهر روز سوم خردادماه سال ۶۱ خرمشهر به طور کامل در اختیار نیروهای خودی قرار گرفت و پرچم جمهوری اسلامی ایران بر فراز مسجد جامع و پل تخریب شده خرمشهر به اهتزاز درآمد. اما این مهم به این راحتی‌ها میسر نشد. ارتش جمهوری اسلامی ایران این افتخار را دارد که با تقدیم ۱۷۶۸ شهید در عملیات بیت‌المقدس نقش ارزنده‌ای برای بازپس‌گیری خرمشهر انجام داد

آن طور که در تاریخ جنگ آمده است، قرارگاه کربلا در عملیات الی‌بیت‌المقدس نقش ارزنده و تعیین‌کننده‌ای داشت. اگر می‌شود کمی از قرارگاه و نقش آن در آزادسازی خرمشهر بگویید.

تشکیل قرارگاه کربلا به عنوان محور اصلی عملیات، یکی از تصمیمات مهم و اثرگذاری بود که توسط شهید صیاد شیرازی و برادران سپاه از جمله سردار محسن رضایی انجام گرفت. قرارگاه‌های مشترک «فتح، نصر و قدس» که هر سه قرارگاه، تحت کنترل عملیاتی قرارگاه کربلا فعالیت می‌کردند، متشکل از لشکرهای زرهی و پیاده ارتش و سپاه با پشتیبانی نیروی هوایی، هوانیروز، یگان‌های توپخانه و مهندسی برای شرکت در عملیات، کار خودشان را آغاز کردند و دقیقاً در روز ۹ فروردین ماه سال ۶۱ با وجود اینکه هنوز هیچ گونه طرحی برای عملیات مصوب نشده بود، قرارگاه مشترک عملیاتی نیروی زمینی ارتش و سپاه تحت عنوان «قرارگاه کربلا» به لشکر ۷۷ خراسان و تیپ ۸۴ خرم‌آباد ابلاغ کردند تا پدافند از مناطق آزاد شده در عملیات فتح‌المبین را عهده‌دار شوند و سایر نیروهای شرکت‌کننده از ارتش و سپاه نیز به مناطق تعیین شده در جنوب اهواز و شرق کارون نقل مکان کنند.

با توجه به شرکت دو نیروی زمینی ارتش و سپاه در این عملیات، فرماندهی و کنترل عملیات توسط سرهنگ علی صیاد شیرازی انجام می‌شد.

زمان ابلاغ عملیات چه تاریخی بود و توسط چه کسی ابلاغ شد؟

آن زمان طرح‌های عملیاتی نام خاصی داشتند. اسم طرح کلی کربلای ۳ بود و نام عملیات الی‌بیت‌المقدس. دقیقاً ساعت ۳۰ دقیقه بامداد روز جمعه دهم اردیبهشت ماه قرارگاه سرفرماندهی کربلا با صدور رمز عملیات، طرح عملیات کربلای ۳ را با عنوان عملیات الی‌بیت‌المقدس آغاز کرد. رمز عملیات تحت عنوان (بسم الله قاصم الجبارین - یاعلی‌بن‌ابیطالب(ع)) توسط شهید صیاد شیرازی از قرارگاه کربلا به همه نیروها ابلاغ شد. حین ابلاغ رمز حضرات آیات مشکینی و شهید صدوقی هم حضور داشتند که در اکثر تصاویر تلویزیونی به خوبی مشخص است.

استعداد نیروهای ما چقدر بود؟ شاید خیلی‌ها ندانند که در عملیات آزادسازی خرمشهر نیروی دریایی هم نقش ایفا کرده بود.

بله همینطور است. قبلش یک اطلاعاتی از نیروهای شرکت‌کننده ارائه بدهم: نیروهای شرکت‌کننده در این عملیات متشکل از هفت لشکر پیاده و زرهی شامل ۲۲ تیپ، ۸ تیپ مستقل، ۲ گروه توپخانه، یک گروه مخابرات و گردان‌ها و گروه‌های مهندسی از ارتش و سپاه بود. نیروی هوایی هم در قالب طرح عملیاتی (شَبَح ۳) و به منظور انجام پشتیبانی هوایی از عملیات از قبیل پشتیبانی نزدیک هوایی، عکسبرداری، پوشش هوایی، سوختگیری، حمل آماد و ترابری نیرو و مجروحان حضوری چشمگیر داشت.

هدایت و پشتیبانی نیروی هوایی در این عملیات را سرهنگ خلبان بهرام هوشیار معاون عملیات وقت نیرو به عهده داشت.

> تقریباً تحلیل متخصصان جنگ بر این بود که دشمن به دلیل شکست‌های پی‌درپی در عملیات‌های قبلی به ویژه در عملیات فتح‌المبین، دست به عقب‌نشینی یا فرار بزند و قبل از اینکه این اتفاق بیفتد باید ضربه نهایی به آنها وارد شود. برای همین تدبیر فرماندهان بر این بود که هر چه زودتر این عملیات را انجام بدهند و از اصل غافلگیری برای این کار استفاده کنند

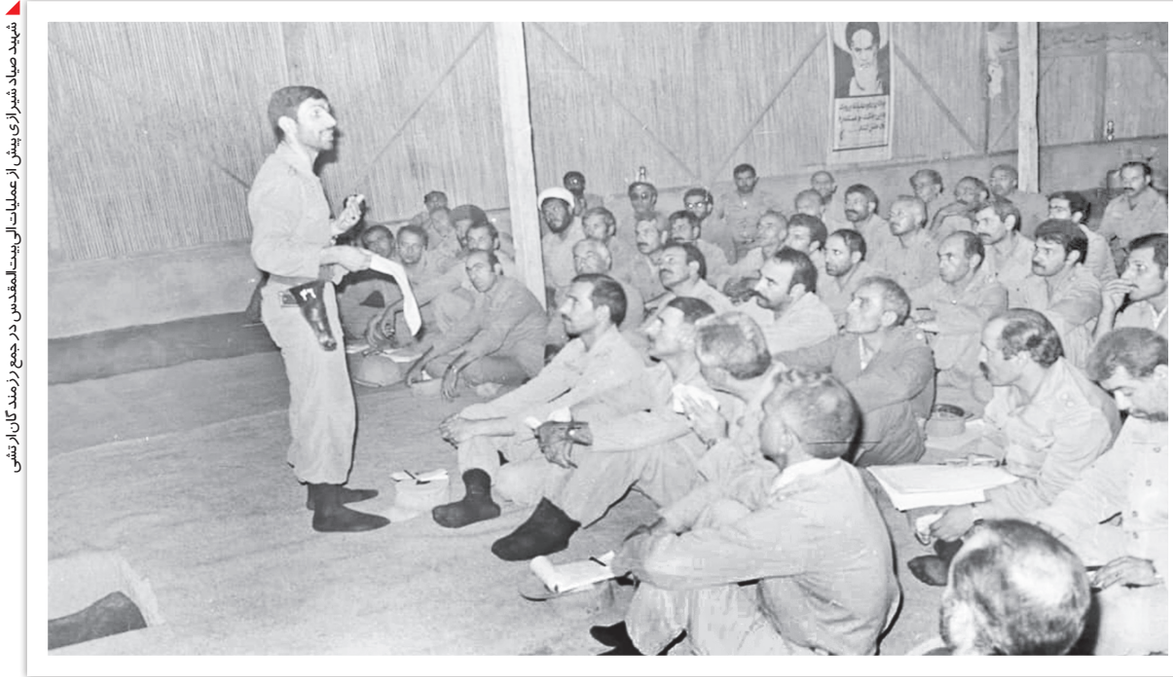

شهید صیاد شیرازی پیش از عملیات الی‌بیت‌المقدس در جمع رزمندگان ارتشی

در کنار آن استقرار سه پایگاه پدافند هوایی موشکی هاگ و راپیر شامل سایت تبوک در شمال آبادان، سایت خیبر در جاده سوسنگرد و سایت بدر در شمال خرمشهر برای سرنگونی هواپیماهای متجاوز و دفع خطر هوایی بسیار مؤثر و چشمگیر بود. گروه‌های رزمی هوانیروز نیز متشکل از ۹۶ فروند بالگرد از انواع مختلف جهت انجام پشتیبانی آتش از یگان‌های زمینی، حمل آماد و تخلیه مجروحان حضور داشت.

اما در مورد نیروی دریایی که شما هم اشاره کردید، نیروی دریایی به منظور پشتیبانی عبور نیروها از رودخانه کارون با ۳۰۰ فروند قایق‌های هجومی، سه گروهان آبخاکی، یک گردان تکاور و دو گردان تفنگدار دریایی نقش خود را ایفا کرد. نیروهای ایرانی با طرح و اجرای عملیات تهاجمی با عبور از رودخانه که یکی از مشکل‌ترین و پیچیده‌ترین عملیات‌های رزمی از نظر طرح‌ریزی و اجرا بود، کارآمدی خود را نشان دادند. در این عملیات تعداد پنج پل شناور توسط یگان مهندسی نیروی زمینی ارتش نصب شد که توانست در انتقال سریع نیروها و روند عملیات بسیار نقش‌آفرین باشد. در این عملیات نزدیک به ۱۹ هزار نفر از نیروهای دشمن به اسارت درآمد و برابر برآورد و اطلاعات موجود به احتمال بسیار زیاد آمار کشته‌شدگان و مجروحان دشمن از مرز ۳۰ هزار نفر فراتر رفت.

در این عملیات از نیروهای دشمن جمعاً با استعداد بیش از دو لشکر پیاده و زرهی تقریباً به طور کامل منهدم شدند.

خلبانان شجاع و کارکنان خدوم نیروی هوایی نیز با انجام ۹۳۱ سورتی پوشش هوایی، ۱۳۰ سورتی پشتیبانی نزدیک و بمباران، ۲۲ سورتی عکاسی، ۸۴۷ سورتی ترابری هوایی و سوخت‌رسان و حمل ۱۰ هزار نفر مجروح از ۱۵ روز مانده به آغاز عملیات تا ۱۰ روز پس از خاتمه آن حضور مستمر و تأثیرگذاری داشتند. طی این پروازها، جمعاً چهار فروند هواپیمای اف ۴ نیروی هوایی مورد اصابت دشمن قرار گرفت و ۵۵ فروند جنگنده دشمن نیز توسط سیستم‌های پدافند هوایی زمین به هوا و هوا به هوا سرنگون شدند. دشمن هم در این عملیات با سه لشکر زرهی، یک لشکر مکانیزه، دو لشکر پیاده و تعدادی از تیپ‌های زرهی و پیاده مستقل و همچنین یگان‌هایی از لشکر جیش‌الشعبی تحت کنترل عملیاتی سپاه ۳ به فرماندهی سرلشکر صلاح‌الدین القاضی در این عملیات حضور داشتند. به نظر می‌رسید این حجم از نیرو از لحاظ کمی، برتری بیشتری نسبت به نیروهای ایرانی داشت اما آنچه که توان رزمی ایران را ارتقا می‌داد، انگیزه و روحیه تهاجمی نیروهای شرکت‌کننده بود. خاطره‌ای که جا دارد اینجا برایتان روایت کنم خاطره انهدام پل شناوری است که بعثی‌ها روی رودخانه اروند زده بودند که از طریق همین پل تدارکات لازم تجهیزات و نیروها را انجام می‌دادند.

خلبان مرحوم اسکندری و خلبان زمانی حین گشت‌زنی و شناسایی خود این پل شناور را که یک متر هم زیر آب قرار داشت، شناسایی و بعد در یک حمله دسته‌جمعی در ۱۷ اردیبهشت ۶۱ آن پل را منهدم کردند. انهدام این پل ضربه سنگینی به دشمن وارد کرد. آنها در ادامه عملیات نتوانستند فرار کنند و ما توانستیم ۱۹ هزار نفر را اسیر کنیم. اینها امدادهای غیبی بود که خداوند به ما نشان می‌داد.

در زمان انجام عملیات بیت‌المقدس چه حوادث مهم دیگری رخ داد؟

در اوایل روز هجدهم اردیبهشت ماه تقریباً ساعت ۲ بعد ازظهر بود که پادگان حمیدیه پس از ۱۹ ماه اشغال در حالی که به طور کامل تخریب شده بود به دست نیروهای خودی افتاد و پرچم ایران بر فراز آن برافراشته شد. همچنین شهر هویزه که توسط متجاوزان به طرز وحشیانه‌ای با خاک یکسان شده بود، مجدداً از تصرف نیروهای دشمن باز پس گرفته شد.

ارتش در این عملیات چند شهید داد؟

ساعت ۲ بعد از ظهر روز سوم خردادماه سال ۶۱ خرمشهر به طور کامل در اختیار نیروهای خودی قرار گرفت و پرچم جمهوری اسلامی ایران بر فراز مسجد جامع و پل تخریب شده خرمشهر به اهتزاز درآمد. اما این مهم به این راحتی‌ها میسر نشد. ارتش جمهوری اسلامی ایران این افتخار را دارد که با تقدیم ۱۷۶۸ شهید در عملیات بیت‌المقدس نقش ارزنده‌ای برای بازپس‌گیری خرمشهر انجام داد. در واقع نکته مهمی که در این بخش می‌خواهم به آن اشاره کنم، دو موضوع است: یکی زمان اشغال خرمشهر و یکی زمان آزادسازی خرمشهر. اگر این دو واقعه را در کنار هم بگذاریم می‌توانیم به توان رزمی و روحیه معنوی رزمندگانمان پی ببریم.

زمانی که رژیم بعث عراق تصمیم گرفت یک روزه خرمشهر را به تصرف خودش دربیاورد و با تمام توان حمله خودش را آغاز کرد، در همان ابتدا با سد محکم تکاوران دریایی ارتش، دانشجویان دانشگاه‌های افسری ارتش و نیروهای بسیج مردمی روبه‌رو شد و ۳۴ روز فقط پشت دروازه‌های خرمشهر متوقف شد. از این طرف هم ۱۹ ماه شهر خرمشهر در اشغال دشمن بود و تمام توانش را برای حفظ شهر به کار برد. حتی تمام نیروهای زبده خودش را برای دفاع از خرمشهر در شهر مستقر کرده بود که در این بخش هم فقط ۲۶ روز توانست مقاومت کند و تسلیم نیروهای ایران شد. این دو اتفاق در زمان سقوط و بازپس‌گیری خرمشهر نشان می‌داد که رزمنده‌های ایران با چه توان و جسارت و روحیه‌ای در جنگ حضور داشتند. خرمشهر هم نماد مقاومت و هم نماد پیروزی است. ان‌شاءالله امروز (اول خرداد ماه) ارتش مراسم گرامیداشت خانواده شهدای این عملیات را که ۱۷۶۷ شهید است، در تهران و سایر استان‌ها برگزار می‌کند.

جدول

طراح: علیرضا سجادی فر ■ شماره ۶۲۱۲

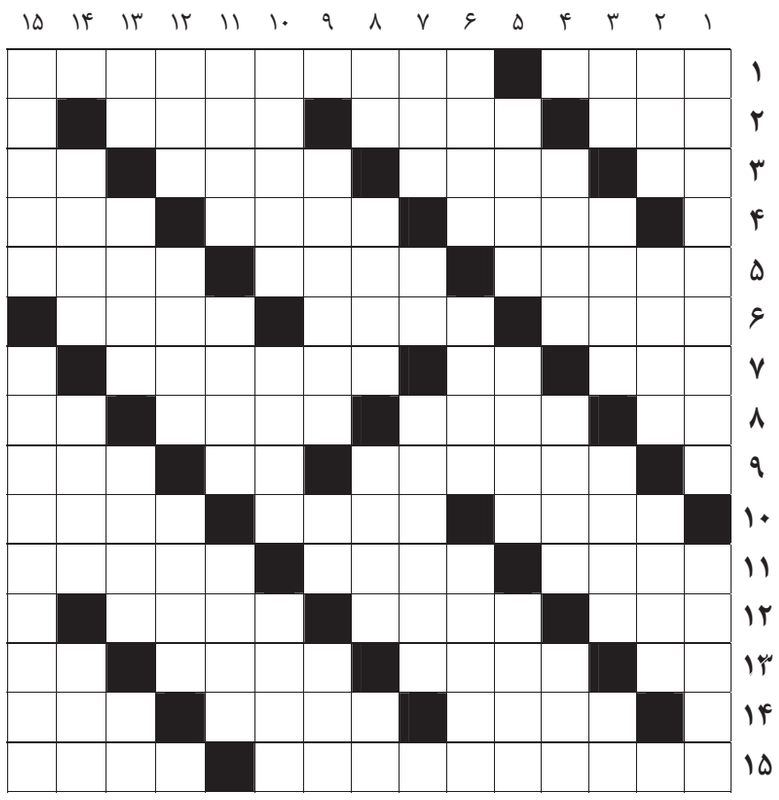

از راست به چپ

■ ۱ـ سالار شهیدان - خالق اثر بینوایان ■ ۲ـ جواب فن - گاهی بر قرار ترجیح می‌دهند - به صحنه بردن نمایش ■ ۳ـ از اقوام ایرانی - میوه ایرانی - مسلک حزبی - شلوار جین ■ ۴ـ بالا رفتن - راغب - مسرور ■ ۵ـ زبانه کشیدن آتش - تازه رسیده - بانگ مهیب ■ ۶ـ گناهکار - بوستان - از ابزار غذاخوری ■ ۷ـ میوه بهاری - باده - بیننده و نگهبان ■ ۸ـ دریا - دیوار قلعه - وقت و هنگام - روز گذشته ■ ۹ـ سنگی قیمتی به رنگ آبی آسمانی - جنس قوی - اولین قومی که در ایران تشکیل حکومت داد ■ ۱۰ـ لاشخور - پزشک می‌پیچد - از تقسیمات کره زمین ■ ۱۱ـ مونس و همدم - خوب‌تر - آنچه غیر خدا باشد ■ ۱۲ـ ضد توسن - مسافر - قلم ■ ۱۳ـ صدای کلفت - سترون - برگه ثبت مشخصات - شهر حضرت عبدالعظیم ■ ۱۴ـ پسر مازنی - صاحب شدن - پولک ماهی ■ ۱۵ـ برداشتن قسمتی از بدن جهت آزمایش و تشخیص بیماری - آنچه روی زخم گذارند

از بالا به پایین

■ ۱ـ ریسمان محکم - سرور رعیت ■ ۲ـ سرشوی گیاهی - حمله - خانه درندگان ■ ۳ـ پهلوان - درس - قاب - تاقچه بالا ■ ۴ـ آهسته - تنها - از ارکان نماز ■ ۵ـ فن‌ها - از ماه‌های میلادی - سوار ■ ۶ـ پرحرف - مطیع - محل داد و ستد کالا ■ ۷ـ دوست و رفیق - تاب آخر - اوزان ■ ۸ـ ناشنوا - گیاهی همیشه سبز و زینتی - گیتی - خمیدگی کاغذ ■ ۹ـ زن مارکی - انکرالاصوات - فنی در کشتی ■ ۱۰ـ بیماری تورم عروق - یار کلیله - تهی ■ ۱۱ـ مردان - از نام‌های پروردگار به معنی پیروز - آرم و نماد ■ ۱۲ـ از اشکال هندسی - وسیله ای در آشپزخانه - قدوبالا ■ ۱۳ـ تعجب زنانه - صدای باران - شن نرم - شکوه ■ ۱۴ـ شایسته - دوا - دستگاه تقویت کننده امواج صوتی ■ ۱۵ـ فعل بادا! - آرمانگرا

جدول سودوکو

ارقام ۱ تا ۹ را طوری قرار دهید که در هر ردیف، ستون و مربع‌های کوچک سه در سه فقط یک بار به کار روند.

			۲	۴				۵
۸		۴						۷
۳			۵					۹
۷		۶						
					۳		۵	
					۴	۷		
	۹			۷		۴	۳	
	۲			۵				
	۷		۳	۹				

جدول کلمات متقاطع
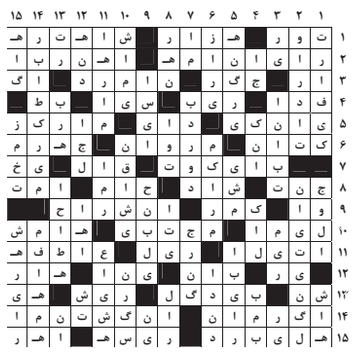
پاسخ جدول شماره ۶۲۱۱